

Urednici

Dragoljub Igrošanac i Mladen Jakovljević

Copyright © 2016 za srpsko izdanje Čarobna knjiga

ISBN 978-86-7702-468-0

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, prešampavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2016.

Književna fantastika

ALMANAH 2016.

Čarobna
knjiga

SADRŽAJ

UVODNA REČ	7
------------	---

PROZA

Filip K. Dik – <i>Lobanja</i>	13
Zoran Živković – <i>Telefon</i>	33
Filip David – <i>Priča o turskom časovničaru</i>	39
Lord Dansejni – <i>Drumski razbojnik</i>	45
Goran Skrobonja – <i>Zeleno, volim te, zeleno</i>	49
Boban Knežević – <i>Neparnom stranom ulice</i>	59
Ilija Bakić – <i>Prazni zidovi</i>	63
Ivan Nešić – <i>Suteren pod sjajem prozirnog neba</i>	69

OGLEDI

Džon Klut – <i>Fantastika</i>	85
Darko Suvin – <i>Okrenutost utopiji i naučnoj fantastici na početku novog veka / Propast naučne fantastike</i>	95
Dejan Ajdačić – <i>Vesova knjiga u slovenskoj književnoj fantastici</i>	111
Vladislava Gordić Petković – <i>Duhovni i glas duhova</i>	125
Dejan Ognjanović – <i>Lavkraft napunio 125 godina</i>	131
Mladen Jakovljević – <i>Dik, kiberpank i stvarnost</i>	143
Mladen Milosavljević – <i>Posle devedeset godina</i>	149

INTERVJUI

DARKO SUVIN (Zorica Đergović-Joksimović)	157
DEJAN OGNJANOVIĆ (Dragoljub Igrošanac)	167
ILIJA BAKIĆ (Đorđe Pisarev)	177

SCENA

Slobodan Ivkov – <i>Ogled posle više stotina prikaza</i>	181
REFESTICON	193

STRIP

Milan Jovanović – <i>Lokot i ključ</i>	199
--	-----

PRIKAZI

Miloš Jocić – <i>Zakopani džin</i> , Kazuo Išiguro	207
Miloš Cvetković – <i>Zazviždi i ja ću ti doći</i> , M. R. Džejms	211
Ilija Bakić – <i>Vrata u zidu</i> , Herbert Džordž Vels	213
Ilija Bakić – <i>Marsovac</i> , Endi Vir	215
Đorđe Bajić – <i>Knjiga o džinovima</i> , Petar Meseldžija	217

UVODNA REČ

Mnogo je truda i vremena bilo potrebno da se fantastičnom *iznova* potvrdi značaj koji mu pripada kao delu ljudske stvarnosti, ravan onom kakav mu je pridavan u sada već mitskim vremenima prošlosti, dalekim, maglom obavijenim periodima istorije, ili u srednjem veku, kada granice između stvarnosnog i fantastičnog, ovostranog i onostranog, mogućeg i nemogućeg nisu bile jasne, lako uočljive i jednostavno odredive. Nakon nekoliko vekova nastojanja da se navedene opozicije jasno razdvoje, postojanje i opstajanje fantastičnog u umetnosti potvrđuje da su te granice ostale zamagljene. Mitovi i verovanja ne oblikuju poimanje i doživljaj stvarnosti onako kako su to nekada činili, ali svako vreme, svako doba ima svoje mitove i verovanja, sa svim svojim lepotama i užasima. Njih danas oblikuju gotovo neverovatni domašaji i tempo razvoja civilizacije. Oni stvarnost ispunjavaju brojnim naučno-tehnološkim otkrićima i dostignućima, do juče smatranim teško ostvarivim, neverovatnim i gotovo jednako fantastičnim kakve su nekada bile vizije koje su u snove donosili Morfej, Fobetor i Fantaz. U dubinama podsvesti one ostaju iste, samo su im na površini manifestacije drugačije, transformisane u nova obličja u skladu s vremenom u kojem živimo.

Brojni su autori i teoretičari pokušali da definišu fantastično, ali ono umešno i uspešno izmiče svakom pokušaju da se jasno, nedvosmisleno, konačno i univerzalno odgovori na pitanje šta je fantastika.

Ovaj, treći broj almanaha *Književna fantastika*, kao i prethodna dva, nastoji da odgovori na ovo naizgled jednostavno pitanje. Ma koliko da se svaki takav pokušaj činio nemogućim, činjenica da pred sobom imamo treći broj govori u prilog tome da ova nastojanja nisu zaludna. *Književna fantastika* ne nudi definicije kao odgovore, nego čitaocima želi da pruži doživljaje, utiske i ideje fantastičnog i o fantastičnom, u kojima je, kao u ogledalu, moguće uočiti odraze stvarnosti, ma koliko da se oni mogu iskrivljenim činiti. Jer stvarnosno

i fantastično jedno bez drugoga ne postoje i sagledavanje samo jednoga od njih, isključivanjem onog drugog, daće nepotpunu, nedovršenu i osiromašenu sliku sveta.

Priča „Lobanja“ Filipa K. Dika otvara ovaj broj *Književne fantastike*, u kojem se, za razliku od prethodna dva, uz značajne glasove srpske teorije i prakse, fantastičnom višeglasju pridružuju i autori iz inostranstva. Uz ovu priču, prozni blok čine i dela Zorana Živkovića, Filipa Davida, Lorda Dansejnija, Gorana Skrobonje, Bobana Kneževića, Ilije Bakića i Ivana Nešića, koji će svojim osobenim stilovima i pristupima demonstrirati bogatu raznovrsnost kazivanja o neobičnim svetovima s druge strane stvarnosti, onako kako to čine istinski majstori pisane reči.

Potrudili smo se da ovoga puta naročito obradujemo ljubitelje teorije i esejistike odabirom radova nekih od najpoznatijih domaćih i svetskih teoretičara i kritičara. Uz tekstove Džona Kluta i Darka Suvina, tu su i radovi Dejana Ajdačića i Vladislave Gordić Petković, kao i prilozi proučavalaca žanrovske proze Dejana Ognjanovića, Mladena Jakovljevića i Mladena Milosavljevića.

Vodili smo zanimljive razgovore sa trojicom autora čiji su tekstovi zastupljeni u ovom izdanju. U intervjuu sa Darkom Suvinom, koji je uradila Zorica Đergović Joksimović, saznaćete, između ostalog, kako ga je i zbog čega Filip K. Dik svojevremeno prijavio FBI-ju. Đorđe Pisarev razgovara sa Ilijom Bakićem povodom njegovog opsežnog leksikona najznačajnijih žanrovskih pisaca „101 lice fantastike“. Osnivač *Književne fantastike* Dragoljub Igrošanac razgovara sa jednim od najistaknutijih srpskih proučavalaca horor žanra i urednikom popularne edicije „Poetika strave“ Dejanom Ognjanovićem.

U segmentu *Scena*, književni kritičar Slobodan Ivkov, u članku posvećenom domaćoj teoriji fantastike, govori o 30 odabranih dela i ambijentu u kome su ona objavljena tokom protekle decenije. Tu je i prilog o sve zapaženijem Regionalnom festivalu fantastične književnosti, bijelopoljskom REFESTICON-u, partnerskoj manifestaciji koja nam je pomogla da ove godine almanah realizujemo u obliku koji je pred vama.

U prilogu o preplitanju fantastične književnosti i devete umetnosti, Milan Jovanović predstavlja nagrađivani strip serijal *Lokot i ključ* Džoa Hila i Gabrijela Rodrigeza.

Segment posvećen prikazima odabranih dela fantastike objavljenih u protekle dve godine otvara Miloš Jocić tekstom o romanu *Zakopani džin* Kazua Išigura, koji je 2015. u Engleskoj izazvao naročitu pažnju književne kritike. Miloš Cvetković predstavlja zbirku priča o duhovima *Zazviždi i ja ću ti doći* M. R. Džejmsa, Ilija Bakić daje osvrt na novo izdanje zbirke priča *Vrata u zidu*

H. Dž. Velsa i na književni prvenac Endija Vira *Marsovac*, a Đorđe Bajić piše o luksuznom izdanju *Knjige o džinovima* ilustratora i pisca Petra Meseldžije.

Urednici:
Dragoljub Igrošanac i Mladen Jakovljević
Beograd / Novi Sad, april 2016.

PROZA

Filip K. Dik

LOBANJA

„KAKVA mogućnost je posredi?“, upita Konger. „Kažite. Zanima me.“

Prostorija utihnu; sva lica su gledala u Kongera – još uvek odevenog u smeđu uniformu. Predsedavajući se polako nagnu unapred.

„Pre nego što ste završili u zatvoru, vaša struka je bila isplativa – sve nelegalno – sve veoma profitabilno. Sada nemate ništa, osim izvesnih preostalih šest godina u ćeliji.“

Konger se namršti.

„Reč je o određenoj situaciji, veoma značajnoj Odboru, za koju su neophodne specifične sposobnosti. Takođe, ta situacija bi vam mogla biti zanimljiva. Bili ste lovac, zar ne? Dosta ste se bavili hvatanjem u zamke, skrivanjem u gustišu, čekanjem plena noću u zasedi? Rekao bih da vam je izvor zadovoljstva lov, potera, vrebanje...“

Konger uzdahnu. Usne mu se iskriviše. „U redu“, reče. „Preskočite to. Pređite na suštinu. Koga želite da ubijem?“

Predsedavajući se osmehnu. „Sve u svoje vreme“, reče tiho.

AUTOMOBIL se klizeći zaustavi. Bila je noć; nigde u ulici nije bilo svetla. Konger pogleda napolje. „Gde smo? Kakvo je ovo mesto?“

Čuvareva šaka mu stisnu ruku. „Ovamo. Kroz vrata.“

Konger zakorači na vlažan trotoar. Čuvar se hitro pokrenu, za njim i Predsedavajući. Konger duboko udahnu hladan vazduh. Odmeravao je nejasne konture zgrade pred sobom.

„Poznato mi je ovo mesto. Već sam ga video.“ Začkiljio je, oči su mu se privikavale na tamu. Iznenada ga obuze nemir. „Ovo je...“

„Jeste. Prva crkva.“ Predsedavajući krenu ka stepenicama. „Očekuju nas.“

„Očekuju? *Ovde?*“

„Da.“ Predsedavajući se pope uz stepenice. „Znate da nam nije dozvoljeno da uđemo u njihove crkve, naročito ne s oružjem!“ Zastao je. Dva naoružana vojnika pojaviše se pred njima, po jedan s obe strane.

„Sve u redu?“, Predsedavajući podiže pogled ka njima. Oni klimnuše potvrdno. Vrata Crkve bila su otvorena. Konger je video još vojnika unutra kako stoje unaokolo, mladi vojnici krupnih očiju, zagledani u ikone i svete prikaze.

„Razumem“, reče.

„Bilo je neophodno“, reče Predsedavajući. „Kao što znate, u prošlosti smo uvek bili baksuzi kad je reč o našim odnosima sa Crkvom.“

„Ovo neće pomoći.“

„Ali vredi. Videćete.“

PROŠLI su hodnikom do male odaje u kojoj su oltar, kao i klečaonice. Predsedavajući tek okrznu pogledom oltar dok su prolazili kraj njega. Gurnuo je vratanica sa strane i mahnuo Kongeru da uđe.

„Ovamo. Moramo da požurimo. Vernici će uskoro početi da se okupljaju.“

Konger uđe, žmirkajući. Nalazili su se u maloj odaji, s niskom tavanicom i tamnim pločama od starog drveta. Osećao se miris pepela i začina koji su tinjali u prostoriji. Šmrknuo je. „Šta je to? Taj miris.“

„Posude na zidu. Ne znam.“ Predsedavajući nestrpljivo ode na drugi kraj. „Prema našim saznanjima, skrivena je ovim ovde...“

Konger se osvrnu po prostoriji. Video je knjige i papire, svete znakove i slike. Prože ga čudan, pritajen drhtaj.

„Je l' moj posao ima veze s nekim iz Crkve? Jer ako ima...“

Predsedavajući se okrenu, zapanjen. „Je li moguće da verujete u Osnivača? Zar je moguće, lovac, ubica...“

„Ne. Naravno da ne. Sva ta njihova posvećenost smrti, nenasilju...“

„Šta je onda posredi?“

Konger slegnu ramenima. „Učili su me da se ne petljam s ovakvima. Poseduju čudne sposobnosti. I s njima nema ubeđivanja.“

Predsedavajući je zamišljeno gledao Kongera. „Grešite. Nemamo u vidu nikog odavde. Utvrdili smo da se ubijanjem samo povećava njihov broj.“

„Što smo onda došli ovde? Hajdemo odavde.“

„Ne. Došli smo po nešto važno. Nešto što će vam biti potrebno da identifikujete metu. Bez toga nećete moći da ga nađete.“ Predsedavajućem se na licu pojavi jedva primetan osmeh. „Ne želimo da ubijete pogrešnu osobu. Ovo je suviše važno.“

„Ja ne grešim“, isprsi se Konger. „Čujte, Predsedavajući...“

„Ovo je neobična situacija“, reče Predsedavajući. „Znate, osobu koju tražite – osobu koju vas šaljem da pronađete – moguće je prepoznati samo uz određene predmete odavde. To su jedini tragovi, jedini način identifikacije. Bez njih...“

„Šta je posredi?“

Prišao je Predsedavajućem. On se pomeri u stranu. „Pogledajte“, reče. Gurnuo je klizni zid, pokazujući mračnu četvrtastu rupu. „Unutra.“

Konger čučnu, zagledan. Namrštio se. „Lobanja! Skelet!“

„Čovek kojeg tražite je već dva veka mrtav“, reče Predsedavajući. „Ovo je sve što je ostalo od njega. I to je sve što imate na raspolaganju da ga pronađete.“

Konger je dugo ćutao. Zurio je u kosti, jedva vidljive unutar udubljenja u zidu. Kako ubiti čoveka koji je mrtav već vekovima? Kako ga pratiti, srediti?

Konger je lovac, čovek koji je živio kako je želeo, gde je želeo. Izdržavao se trgovinom, donošenjem krzna i kože iz provincija sopstvenim brodom, u punoj brzini, provlačeći se kroz carinski krug oko Zemlje.

Lovio je po velikim Mesečevim planinama. Pratio je plen po praznim marsovskim gradovima. Istraživao je...

„Vojniče“, reče Predsedavajući, „uzmi ove predmete i odnesi ih u kola. Nemoj da se izgubi neki deo.“

Vojnik se uvuče u udubljenje, na kolenima, oprezno pružajući ruke.

„Nadam se“, Predsedavajući nastavi tiho da govori, obraćajući se Kongeru, „da ćete nam sada potvrditi odanost. Uvek ima načina da se građani iskupe, da pokažu svoju posvećenost društvu. Mislim da bi ovo za vas bila veoma dobra prilika. Čisto sumnjam da će se ukazati neka bolja. Naravno, za vaš trud sledi odgovarajuća nadoknada.“

Dva čoveka razmeniše poglede; Konger mršav, zapušten, Predsedavajući u besprekornoj uniformi.

„Razumem“, reče Konger. „Hoću da kažem, razumem to, o prilici. Ali kako čovek koji je već dva veka mrtav...“

„Objasniću vam kasnije“, reče Predsedavajući. „Sada moramo da požurimo!“ Vojnik je izašao s kostima, umotanim u ćebe, pažljivo ih noseći u rukama. Predsedavajući priđe vratima. „Hajde. Već su otkrili da smo provalili ovde i stići će svakog časa.“

Požurili su niz vlažne stepenice do parkiranoog automobila. Sledećeg trenutka vozač podiže kola u vazduh, iznad krovova kuća.

PREDSEDAVAJUĆI se zavalio u sedište.

„Prva crkva ima zanimljivu prošlost“, reče. „Pretpostavljam da vam je poznata, ali bih napomenuo nekoliko značajnih stvari.“

Pokret je nastao u 20. veku – tokom jednog od sporadičnih ratova. Brzo se razvio, hraneći se opštim osećajem uzaludnosti, uviđanjem da svaki rat izaziva

još veći rat, kojem se ne nazire kraj. Pokret je na ovaj problem dao jednostavan odgovor: bez vojnih priprema – oružja – ne može biti ratova. A bez mašinerije i složene naučne tehnokratije ne može biti oružja.

Pokret je propovedao da se rat ne može zaustaviti planiranjem. Propovedali su da čovek posustaje pred mašinerijom i naukom, da mu one izmiču, gurajući ga u sve veće ratove. 'Dole društvo', vikali su. 'Dole fabrike i nauka! Još nekoliko ratova i od sveta neće mnogo toga ostati.'

Osnivač je nepoznata osoba iz nekog gradića s američkog srednjeg zapada. Ne znamo mu ni ime. Samo znamo da se jednog dana pojavio, propovedajući doktrinu nenasilja, nepružanja otpora; bez borbe, bez plaćanja poreza za oružje, bez istraživanja, osim u medicini. Živi život tiho, plevi baštu, drži se podalje od javnih pitanja; gledaj svoja posla. Budi izdvojen, nepoznat, siromašan. Pokloni najveći deo onoga što poseduješ, napusti grad. Bar se to razvilo iz onoga što je rekao ljudima.“

Automobil se spustio i sleteo na krov.

„Osnivač je propovedao ovu doktrinu, ili bar klicu iz koje se ona razvila; nepoznato je koliko su dodali sami vernici. Lokalne vlasti su ga smesta pokupile, naravno. Navodno su bili ubeđeni da je tako mislio; nikad nije pušten. Ubijen je, a telo je krišom sahranjeno. Činilo se da je kult gotov.“

Predsedavajući se osmehnu. „Nažalost, neki njegovi sledbenici prijavili su da su ga videli nakon datuma smrti. Glasina se proširila; pobedio je smrt, bio je božanstvo. To se ukorenilo, raširilo. I eto gde smo danas, s Prvom crkvom, koja ometa svaki društveni napredak, uništavajući društvo, sejući seme anarhije...“

„Ali ratovi“, reče Konger. „Šta s njima?“

„Ratovi? Pa, nije bilo više ratova. Mora se priznati da je eliminacija rata direktna posledica opšteg nenasilja. Ali danas možemo zauzeti objektivniji stav o ratu. Šta je to bilo tako strašno u vezi s njim? Rat je imao izuzetan selektivni značaj, savršeno u skladu s učenjima Darvina, Medela i drugih. Bez rata, masama beskorisnih, nestručnih ljudi, bez obuke i inteligencije, omogućeno je da nekontrolisano rastu i šire se. Rat im je smanjivao broj; poput oluja, zemljotresa i suša, to je prirodni način eliminisanja nesposobnih.“

Bez rata, niži elementi ljudskog roda nesrazmerno su narasli. Oni prete obrazovanoj manjini, onima s naukom i obukom, koji su sposobni da upravljaju društvom. Nemaju obzira prema nauci i naučnom društvu, zasnovanom na razumu. A ovaj pokret nastoji da im pomogne i podstakne ih. Samo kada naučnici imaju potpunu kontrolu moguće je...“

POGLEDAO je na sat i nogom otvorio vrata. „Ispričaću vam ostatak u hodu.“

Prešli su preko mračnog krova. „Sada nesumnjivo znate kome one kosti pripadaju, za kime tragamo. Mrtav je tek dva veka, ta nezalica sa srednjeg zapada, taj Osnivač. Tragično je što su tadašnje vlasti presporo reagovale. Dozvolili su mu da govori, da prenese poruku. Dozvoljeno mu je da propoveda, da započne kult. A jednom kad se tako nešto desi, nema zaustavljanja.

Ali šta bi bilo da je umro pre propovedi? Šta bi bilo da nijedna od njegovih doktrina nikada nije izgovorena? Bio mu je potreban samo trenutak da ih izgovori, toliko znamo. Kažu da je samo jednom govorio, samo jedanput. *Zatim* su stigle vlasti, odvele ga. Nije pružao otpor; posredi je bio tek mali incident.“

Predsedavajući se okrenu ka Kongeru.

„Mali, ali danas žanjemo njegove plodove.“

Ušli su u zgradu. Unutra, vojnici su već postavili skelet na sto. Stajali su oko njega, napetih mladih lica.

Konger priđe stolu, proguravši se između njih. Sagnuo se, zagledan u kosti. „Znači, to su ostaci“, promrmlja. „Osnivač. Crkva ih je krila dva veka.“

„Upravo tako“, reče Predsedavajući. „Ali sada ih imamo. Hajdemo niz hodnik.“

Prešli su preko prostorije do vrata. Predsedavajući ih gurnu da ih otvori. Tehničari podigoše poglede. Konger vide mašineriju, kako vrči i pokreće se; klupe i retorte. Na sredini sobe nalazio se sjajan kristalni kavez.

Predsedavajući pruži Kongeru automatsko oružje. „Važno je imati u vidu da lobanja mora biti sačuvana i vraćena – za poređenje i dokaz. Ciljajte nisko – u grudi.“

Konger odmeri pištolj u ruci. „Dobro leži“, reče. „Poznat mi je ovaj pištolj – hoću da kažem, već sam ga viđao, ali ga nikada nisam koristio.“

Predsedavajući klimnu potvrdno. „Pokazaće vam kako se koristi pištolj i upravlja kavezom. Dobićete sve raspoložive podatke o vremenu i lokaciji. Tačno mesto zove se Hadsonovo polje. Oko 1960. godine u malom mestu kraj Denvera, u Koloradu. I ne zaboravite – jedini način identifikacije koji ćete imati biće lobanja. Ima vidljive osobenosti na prednjim zubima, naročito na levom sekutiću...“

Konger je odsutno slušao. Posmatrao je dva čoveka u belom kako pažljivo umotavaju lobanju u plastičnu kesu. Vezali su je i uneli u kristalni kavez. „A ako pogrešim?“

„Ako odaberete pogrešnog čoveka? Onda nađite pravog. Ne vraćajte se dok ne uspete da nađete tog Osnivača. I ne smete čekati da progovori; to moramo da izbegnemo! Morate delati unapred. Rizikujte; pucajte čim pomislite da ste ga pronašli. Biće to neko neobičan, verovatno neznanac u tom području. Navodno nije bio poznat.“

Konger je slušao nezainteresovano.

„Smatrate li da sada imate sve što je potrebno?“, upita Predsedavajući.

„Da. Mislim da imam.“ Konger uđe u kristalni kavez i sede, spuštajući ruke na volan.

„Srećno“, reče Predsedavajući. „Iščekujemo ishod. Postoje određene filozofske sumnje u vezi s tim da li je moguće promeniti prošlost. Ovo bi trebalo jednom zasvagda da razreši tu dilemu.“

Konger prstima pokrenu kontrole kaveza.

„Uzgređ“, reče Predsedavajući. „Ne pokušavajte da upotrebite kavez za ono što nije previđeno poslom. Neprekidno ga pratimo. Ako poželimo da ga vratimo, možemo da ga vratimo. Srećno.“

Konger ne reče ništa. Kavez je bio zapečaćen. Podigao je prst i dodirnuo upravljač. Pažljivo je okrenuo točak.

Još uvek je zurio u plastičnu kesu kada je soba spolja nestala.

Dugo se ništa nije videlo. Ništa van kristalne mreže kaveza. Haotične misli jurnuše kroz Kongerov um. Kako će prepoznati tog čoveka? Kako da bude siguran, unapred? Kako je izgledao? Kako se zvao? Šta je radio pre nego što je progovorio? Je li običan čovek ili neki čudni, uvrnuti osobenjaka?

Konger podiže pištolj i prisloni ga uz obraz. Metal pištolja bio je hladan i gladak. Vežbao je pomerajući pogled. Bio je to prelep pištolj, od one vrste u koju bi mogao da se zaljubi. Da je imao takav pištolj u marsovskim pustinjama – tokom dugih noći dok je ležao, zgrčen i utrnuo od hladnoće, očekujući stvari koje su se kretale u tami...

Spustio je pištolj i podesio očitavanja na kavezu. Spiralna izmaglica poče da se kondenzuje i spušta. Iznenada, obličja se zatalasaše i zatreperiše oko njega.

Boje, zvuci, pokreti filtrirani kristalnom žicom. Popustio je stisak na kontrolama i ustao.

STAJAO je na uzvišenju nad gradićem. Bilo je podne. Vazduh je bio svež i bistar. Nekoliko automobila kretalo se putem. U daljini su se nalazila ravna polja. Konger priđe vratima i zakorači napolje. Onjušio je vazduh. Zatim se vratio u kavez.

Zastao je pred ogledalom nad policom, zagledan u crte lica. Potkresao je bradu – nisu ga ubedili da je sasvim ukloni – a kosa mu je bila uredna. Nosio je odeću iz sredine 20. veka, neobičnu kragnu i kaput, cipele od životinjske kože. U džepu je imao novac iz tog vremena. To je bilo važno. Ništa više mu nije bilo potrebno.

Ništa, osim sposobnosti, naročite sopstvene lukavosti. Ali nju još nikada nije koristio na ovakav način.

Krenuo je niz put ka gradu.

Prvo je primetio novine kod prodavca, 5. april 1961. Nije daleko. Osvrnuo se. Video je benzinsku pumpu, garažu, nekoliko krčmi i radnju „sve za deset centi“. Dalje niz ulicu nalazila se bakalnica i nekoliko zgrada državnih službi.

Nakon nekoliko minuta popeo se uz stepenice male javne biblioteke i kroz vrata kročio u toplu unutrašnjost.

Bibliotekarka podiže pogled, osmehujući se.

„Dobar dan“, reče mu.

Nasmehio se samo, jer bi njegov naglasak verovatno izazvao čuđenje. Otišao je do stola i seo kraj hrpe časopisa. Prelistavao ih je nekoliko trenutaka. Prešao je preko prostorije do široke zidne police. Srce počeo snažno da mu lupa.

Novine – nekoliko nedelja. Preneo je gomilu do stola i počeo brzo da ih prelistava. Štampa je bila čudna, slova neobična. Neke reči bile su mu nepoznate.

Odložio je papire na stranu i nastavio da traži. Konačno je pronašao ono što je tražio. Odneo je Čerivudski glasnik do stola i otvorio prvu stranu. Našao je ono što je želeo:

ZATVORENIK SE OBESIO

Neidentifikovanog čoveka, zadržanog u kancelariji okružnog šerifa zbog sumnje da je odgovoran za kriminalno udruživanje, jutros je pronašao mrtvog...

Pročitao je članak. Bio je nejasan, nedovoljno informativan. Trebalo mu je više od toga. Odneo je *Glasnik* nazad na policu, a onda je, nakon kratkog oklevanja, prišao bibliotekarki.

„Još?“, upita on. „Još novina. Starih?“

Namrštila se. „Koliko starih? Kojih novina?“

„Nekoliko meseci. I – ranije.“

„*Glasnika*? To je sve što imamo. Šta vam treba? Šta tražite? Možda mogu da vam pomognem.“

Ćutao je.

„Možete pronaći starija izdanja u kancelariji *Glasnika*“, reče žena, skidajući naočare. „Što ne probate tamo? Ali ako mi kažete, možda mogu da vam pomognem...“

Izašao je.

Kancelarija *Glasnika* nalazila se niže, u bočnoj ulici; trotoar je bio izlomljen i napukao. Ušao je unutra. U uglu male prostorije radila je grejalica. Jedan krupan čovek ustade i polako priđe pultu.

„Šta vam treba, gospodine?“, upita on.

„Stare novine. Mesec dana. Možda starije.“

„Da kupite? Želite da ih kupite?“

„Da.“ Izvadio je deo novca koji je imao. Čovek je zurio.

„Naravno“, reče mu. „Naravno. Samo trenutak.“ Žurno je izašao iz prostorije. Kada se vratio, zateturio se pod teretom u rukama, crven u licu. „Evo nešto“, zabrunđa. „Uzeo sam šta sam našao. Cela godina. Ako vam treba još...“

Konger izade s novinama. Seo je kraj puta i počeo da ih prelistava.

TO što je tražio desilo se četiri meseca ranije, u decembru. Tekst je bio toliko kratak da ga je skoro prevideo. Ruke su mu se zatresle dok je prelazio pogledom preko njega, dok je tražio neke arhaične reči u malom rečniku.

ČOVEK UHAPŠEN ZBOG NEDOZVOLJENOG DEMONSTRIRANJA

Neidentifikovanog muškarca, koji je odbio da kaže kako se zove, uhapsili su u Kuper Kriku specijalni agenti iz šerifove službe, kaže šerif Daf. Navodi se da je čovek nedavno primećen u ovom području i konstantno pod prismotrom. Bio je...

Kuper Krik. Decembar, 1960. Srce mu je lupalo. To je sve što mu treba. Ustao je, otresao se, lupajući nogama po hladnom tlu. Sunce je preko neba prešlo do same ivice brda. Osmehnuo se. Već je utvrdio tačno vreme i mesto. Sada je samo trebalo da se vrati, verovatno u novembar, u Kuper Krik...

Vratio se pešice kroz centralni deo grada, prošao kraj biblioteke, kraj bakalnice. Neće biti teško; najteži deo je obavljen. Otići će tamo; iznajmiće sobu, i čekaće dok se taj čovek ne pojavi.

Skrenuo je za ugao. Iz jednog prolaza izlazila je neka žena, natovarena paketima. Konger se pomeri u stranu da joj napravi mesta. Žena ga okrznu pogledom. Lice joj iznenada poblede. Zurila je, otvorenih usta.

Konger pohita. Osvrnuo se. Šta joj je? Žena je još uvek zurila; ispustila je pakete na zemlju. Ubrzao je korak. Zašao je za drugi ugao i krenuo ulicom. Kada se osvrnuo, žena je stigla do početka ulice i krenula za njim. Pridružio joj se neki čovek i njih dvoje potrčaše ka njemu.

Umakao im je i izašao iz grada, koračajući brzo, lagano, uz padinu brda na obodu grada. Zastao je kada je došao do kaveza. Šta se to desilo? Je li im čudno kako je odeven? Njegova odeća?

Pitao se. Zatim je, dok je sunce zalazilo, ušao u kavez.

Konger sede za točak. Čekao je trenutak, s opuštenim rukama na kontrolama. Zatim je okrenuo točak, samo malo, pažljivo prateći kontrolna očitavanja.

Oko njega se spusti sivilo.

Ali ne zadugo.

ČOVEK ga prekorno pogleda. „Bolje uđite“, reče, „da se sklonite s hladnoće.“

„Hvala.“ Konger zahvalno prođe kroz vrata, u dnevnu sobu. Bila je topla i zagušljiva od vreline male kerozinske peći u uglu. Žena, krupna i bezoblična u cvetnoj haljini, pojavi se iz kuhinje. Ona i čovek su ga odmeravali.

„Dobra je soba“, reče žena. „Ja sam gospođa Eplton. Ima grejanje. Potrebno je u ovo doba godine.“

„Da.“ Klimnuo je potvrdno, osvrćući se.

„Hoćete li jesti s nama?“

„Molim?“

„Hoćete li jesti s nama?“ Čoveku se nabora čelo. „Niste stranac, zar ne, gospodine?“

„Ne.“ Osmehnuo se. „Rođen sam u ovoj zemlji. Mada, dosta zapadno odavde.“

„Kalifornija?“

„Ne.“ Oklevao je. „U Oregonu.“

„Kako je tamo?“, upita gospođa Eplton. „Čujem da ima dosta drveća i zelenila. Ovde je tako pusto. Ja sam inače iz Čikaga.“

„To je na srednjem zapadu“, reče joj čovek. „Nisi stranac.“

„Ni Oregon nije u inostranstvu“, reče Konger. „To je deo Sjedinjenih Država.“

Čovek odsutno klimnu potvrdno. Zurio je u Kongerovu odeću.

„Čudno vam je to odelo, gospodine“, reče. „Odakle vam to?“

Konger se zbunio. Promeškoljio se od nelagodnosti. „To je dobro odelo“, reče. „Možda bolje da odem negde drugde, ako ovde nisam dobrodošao.“

Oboje podigoše ruke u znak protivljenja. Žena mu se osmehnu. „Prosto moramo da se čuvamo onih crvenih. Znaite, vlada nas stalno upozorava na njih.“

„Crvenih?“, zbunio se.

„Vlada kaže da su svuda unaokolo. Treba da prijavimo bilo šta čudno ili neobično, svakog ko se ponaša sumnjivo.“

„Kao što sam ja?“

Izgleдали su posramljeno. „Pa, meni ne izgledate kao crveni“, reče čovek. „Ali moramo da budemo na oprezu. U *Glasniku* kažu...“

Konger je slušao odsutno. Biće lakše nego što je mislio. Očigledno, znaće čim se pojavi Osnivač. Ovi ljudi, sumnjičavi prema svemu što je drugačije, uzbuniće se i proširiti priču. Samo treba da se pritaji i osluškuje, možda dole u prodavnici. Ili čak ovde, u pansionu kod gospođe Eplton.

„Smem li da vidim sobu?“, reče.

„Naravno.“ Gospođa Eplton krenu uza stepenice. „Rado ću vam je pokazati.“

Otišli su na sprat. Gore je bilo hladnije, ali ni blizu toliko hladno kao napolju. Niti toliko hladno kao u marsovskim pustinjama. Bio je zahvalan zbog toga.

KORAČAO je polako po prodavnici, razgledajući konzerve s povrćem, pakete smrznute ribe i mesa, svetlucave i čiste u otvorenim frižiderima.

Ed Dejvis krenu ka njemu. „Izvolite?“, reče. Čovek je bio pomalo čudno odeven, a imao je i bradu! Ed nije mogao da suzbije osmeh.

„Ništa“, reče čovek čudnim glasom. „Samo razgledam.“

„Naravno“, reče Ed. Vratio se iza pulta. Gospođa Haket prilazila je s kolicima.

„Ko je to?“, prošaputa, okrenutog lica s oštrim crtama, nos joj se pomerao, kao da njuška. „Nisam ga dosad viđala.“

„Ne znam.“

„Izgleda smešno. Što nosi bradu? Ko još nosi bradu. Mora da s njim nešto nije kako treba.“

„Možda mu se sviđa da ima bradu. Imao sam ujaka...“

„Čekaj.“ Gospođa Haket se ukipi. „Zar nije – kako se ono zvaše? Crveni – onaj matori. Zar nije imao bradu? Marks. On je imao bradu.“

Ed se nasmeja. „Nije to Karl Marks. Video sam ga jednom na fotografiji.“

Gospođa Haket je zurila u njega. „Jesi?“

„Naravno.“ Malo je pocrveneo. „Šta tu ima loše?“

„Svakako bih volela da saznam nešto više o njemu“, reče gospođa Haket. „Mislim da bi trebalo da saznamo nešto više, za naše dobro.“

„HEJ gospodine! Treba li prevoz?“

Konger se brzo okrenu, spuštajući ruku na pojas. Opustio se. Dvoje mladih u kolima, devojka i mladić. Osmehnuo im se. „Prevoz? Naravno.“

Ušao je u automobil i zatvorio vrata. Bil Vilet stisnu gas i automobil zarezha niz auto-put.

„Hvala za vožnju“, reče obazrivo Konger. „Išao sam pešice od jednog grada do drugog, ali dalje je nego što sam mislio.“

„Odakle ste?“, upita Lora Hant. Bila je lepa, niska i tamnokosa, u žutom džemperu i plavoj suknji.

„Iz Kuper Krika.“

„Kuper Krika?“, upita Bil. Namrštio se. „Čudno. Ne sećam se da sam vas ranije viđao.“

„Zašto, vi ste odande?“

„Rođen sam tamo. Znam sve odande.“

„Upravo sam se doselio. Iz Oregona.“

„Iz Oregona? Nisam znao da u Oregonu govore s naglaskom.“

„Imam naglasak?“

„Čudno upotrebljavate reči.“

„Kako?“

„Ne znam. Je l' ima, Lora?“

„Spajate reči“, reče Lora s osmehom. „Pričajte još malo. Zanimaju me dijalekti.“

Okrznula ga je pogledom, pokazujući bele zube. Konger oseti grč u srcu.

„Imam govornu manu.“

„Ah.“ Pogledala ga je iznenađeno. „Izvinite.“

Posmatrali su ga radoznalo dok je automobil brujaio putem. Konger se mučio da smisli kako da ih ispita a da ne izgleda sumnjivo. „Pretpostavljam da ljudi sa strane ne dolaze često ovamo“, reče. „Neznanci.“

„Ne.“ Bil odmahnu glavom. „Ne baš.“

„Kladim se da sam prvi dođoš nakon dužeg vremena.“

„Valjda.“

Konger je oklevao. „Jedan poznanik – neko koga znam, možda prođe ovuda. Gde mislite da bih mogao...“ Zastao je. „Ima li neko ko bi ga sigurno video? Neko koga bih mogao da pitam, da budem siguran da se nećemo mimoići ako dođe?“

Iz gledali su zbunjeno. „Samo širom otvorite oči. Kuper Krik nije baš veliki.“

„Nije. U pravu ste.“

Vozili su se u tišini. Konger je odmeravao devojčin stas. Verovatno je ljubavnica momka koji vozi. Možda mu je verenica. Ili možda već žive zajedno? Nije mogao da se seti. Ali dosad bi sigurno tako privlačna devojka nekom već bila ljubavnica; ima otprilike šesnaest godina, reklo bi se po izgledu. Mogao bi da je pita, ako se ponovo sretnu.

SLEDEĆEG dana Konger je prošetao glavnom ulicom Kuper Krika. Prošao je kraj prodavnice, dve benzinske pumpe, zatim kraj pošte. Na čošku je bila točionica sokova.

Zastao je. Unutra je sedela Lora i razgovarala sa prodavcem. Smejala se, ljuljajući se napred-nazad.

Konger gurnu vrata. Zapljusnu ga topao vazduh. Lora je pila toplu čokoladu, sa šlagom. Iznenađeno ga je pogledala dok je sedao na stolicu kraj nje.

„Izvinjavam se“, reče. „Smetam li?“

„Ne.“ Odmahnula je glavom. Oči su joj bile krupne i tamne. „Uopšte.“
Prodavac im priđe: „Šta želite?“

Konger pogleda čokoladu. „Isto što i ona pije.“

Lora je posmatrala Kongera, prekrštenih ruku, s laktovima na pultu. Osmehnula mu se. „Usput. Ne znate kako se zovem. Lora Hant.“

Pružila je ruku. Nezgrapno ju je prihvatio, ne znajući šta da radi s njom. „Ja sam Konger“, promrmlja.

„Konger? To vam je prezime ili ime?“

„Prezime ili ime?“ Oklevao je. „Prezime. Omar Konger.“

„Omar?“ Nasmejala se. „Kao onaj pesnik, Omar Kajam.“

„Ne znam ga. Malo toga znam o pesnicima. Veoma smo malo umetnosti uspeli da rekonstruišemo. Obično je samo Crkva bila dovoljno zainteresovana...“ Ućutao je. Zurila je u njega. Pocrveneo je. „Tamo odakle ja potičem“, završio je rečenicu.

„Crkva? Na koju Crkvu mislite?“

„Crkva.“ Zbunio se. Stigla je čokolada i on zahvalno počeo da pijucka. Lora ga je i dalje gledala.

„Vi ste veoma neobična osoba“, reče mu. „Niste se dopali Bilu, ali njemu se inače ništa što je drugačije ne sviđa. Tako... tako je prozaičan. Zar ne mislite da bi osoba kada dođe u određene godine trebalo da ima... šire vidike?“

Konger klimnu potvrdno.

„Kaže da stranci treba da ostanu tamo gde im je mesto, da ne dolaze ovamo. Ali vi niste stranac. Misli na istočnjake, znate.“

Konger potvrdno klimnu.

Iza njih se otvoriše vrata. U prostoriju uđe Bil. Zurio je u njih. „Dobro“, reče.

Konger se okrenu. „Zdravo.“

„Dobro.“ Bil sede. „Zdravo, Lora.“ Gledao je u Kongera. „Nisam vas očekivao ovde.“

Konger se ukruti. Osećao je neprijateljsko raspoloženje momka. „Nešto s tim nije u redu?“

„Ne. Sve je u redu.“

Ćutali su. Bil se iznenada okrenu ka Lori. „Hajde. Idemo.“

„Da idemo?“ Bila je iznenađena. „Zašto?“

„Samo kreni!“ Zgrabio ju je za ruku. „Hajde! Kola su ispred.“

„Pa, Bile Vilete“, reče Lora. „Ti si ljubomoran!“

„Ko je taj tip?“, upita Bil. „Znaš li išta o njemu? Pogledaj ga, tu bradu...“

Planula je. „Pa? Samo zato što ne vozi *pakard* i ne ide u srednju kupersku!“

Konger odmeri momka. Bio je krupan – krupan i jak. Verovatno član neke civilne organizacije za kontrolu.

„Izvinite“, reče Konger. „Idem ja.“

„Kakva posla imate u gradu?“, upita Bil. „Šta radite ove? Što se motate oko Lore?“

Konger pogleda devojku. Slegnuo je ramenima. „Bez razloga. Vidimo se kasnije.“ Okrenuo se. I ukočio. Bil se pokrenuo. Kongerovi prsti skliznuše do opasača. *Polustisak*, prošapta sebi u bradu. *Ne više od toga. Polustisak.*

Pritisnuo je. Prostorija poskoči oko njega. Zaštitila ga je postava odeće, plastični sloj unutar nje.

„Bože...“ Lora podiže ruke. Konger opsova. Nije nameravao da išta nju dokači. Ali proći će. Samo pola ampera. Da zagolica.

Zagolica, i parališe.

Izašao je ne osvrćući se. Stigao je gotovo do ugla kada je Bil polako izašao, pridržavajući se za zid poput pijanca. Konger je nastavio da hoda.

DOK je Konger hodao, nervozan, noću, pred njim se ukaza obličje. Zastao je, zadržavši vazduh.

„Ko je?“ začu se muški glas. Konger sačeka, napet.

„Ko je?“ reče čovek ponovo. U ruci mu nešto kliknu. Blesnu svetlo. Konger se pokrenu.

„Ja sam“, reče.

„Ko je 'ja'?“

„Konger mi je ime. Odseo sam kod Epltonove. Ko ste vi?“

Čovek mu priđe polako. Nosio je kožnu jaknu. Za pojasom je imao pištolj.

„Ja sam šerif Daf. Mislim da ste vi osoba s kojom bih želeo da porazgovaram. Danas ste bili kod Bluma, oko tri sata.“

„Kod Bluma?“

„Točena pića. Gde se klinci okupljaju.“ Daf mu priđe, uperivši mu bateriju u lice. Konger žmirnu.

„Sklonite to“, reče.

Pauza. „Dobro.“ Uperio je svetlo ka tlu. „Bili ste tamo. Desio se neki problem između vas i malog Vileta. Jel' tako? Imali ste nesporazum oko njegove devojke...“

„Imali smo razgovor“, reče pažljivo Konger.

„Šta se onda desilo?“

„Zašto?“

„Samo sam radoznao. Kažu da ste uradili nešto.“

„Uradio nešto? Šta?“

„Ne znam. To se i pitam. Videli su blesak, i nešto im se desilo. Svi su izgubili svest. Nisu mogli da se pokrenu.“

„Kako su sada?“

„Dobro.“